

آبونه شرائطی

ممالك عثمانیه ده سنه لکی (۶۵۱)، الق
آبونه ۱۳۴۱، غروشدور .

ممالك استعبدیه ده سنه لکی (۱۷۱)، الق
آیلخی (۹) فرانقدر .

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اضطارات

آبونه بدلی پشندر .

§

مملکه موافق آثار مع الممنونیه قبول
اولنور . درج ایدلمه بن یازیلر اعاده
اولونماز .

اضطارات

رساله هنردن آلمدیغی کو - ترمک شرطیه
بتون یازیلر هر هانکی برهنه طرفندن
اقتباس اولونه بیلیر .

§

مکتوبلرک، امضالرک واضح و اوقو ناقلی
اولمسی و آبونه صره نومردن محترمی
بولونمسی لازمدور .

§

ممالك اجمیهه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لریشک فرانسزجه ده یازلمسی دجا
اولنور .

§

پاره کوئدرلدیکی، ان نه یه د ژاولدیغنک
واضعا بیلدیرلمسی دجا اولنور .

تربيه و تعليم

مدرسة الواعظين

زده غريب بر حال وار: نصلسه براحتياج سائقه سيلاه ايشه باشلايورز. صورت ظاهرده نه يامق اقتضا ايديورسه هپسي يايوب ياقيشدير يورز. او ايش خارجدن باقيايرسه عادتاً بر شيئه بكنزه يور كچي اوليور. بز كند مزده، باشقهرلي ده، او ايشك بايياش اولديغنه قانع اوليورز. فقط آرادن آز چوق زمان كچر كچر مسئله نك حقيقتي ميدانه چيقور؛ هيچ برشي باييلماش، مطلوب اولان غاييه طوغري هيچ بر اديم آتيلماش اولديني آكلاشلايور. باييلان مصر فرك، ايديان كورو- لتورك هيچ بر فائده تامين ايتديكي تظاهر ايديور.

دوت سنه اوليسي باب مشيخته اصلاح مدارس انجمني ناميله بر هيئت تشكيل اولندي ايدى. بوهيئت بر نتيجيه ايريشمه مك، ياخود ايريشدير يله مك اوزره آيلرجه چاليشدى. كاغد اوزرنده اوله رق مدرسلر بر چوق دائره لره، شعبه لره... آيريلدى. هر شعبه ايجون مكمل، منتظم درس پروگراملى حاضرلندي. فقط ايشه باشلامغه وقت بوله مدن قوميسيون انحلال ايتدى. ايشته انجمن، مدارس عاليه ده كي تحصيل عالي ني تفسير، حديث، فقه اصول فقه... كي شعبه لره آيردجق، تحصيلده اختصاص اصولي وضع ايدجكدي. بوتشكيلاتده واعظين و مرشدن يتشدير ميه مخصوص شعبه ده مهم بر موقع اشغال ايديوردي. بوسره لره هر هانكي خبرلي بر الهامك نتيجه سي اوله رق اوقاف ناظر محترمك ذهنده اوقاف نظارت جليله سنه مربوط بر مدرسة الواعظين تاسيسنه قراز و يردكي ايشيديلدى. اصلاح مدارس انجمنك واعظين شعبه سنه مخصوص اوله رق چيزديكي پروگرام اوقاف نظارتجه علمادن طائيفه ني حاليه بوكي خصوصانده بر فكر صاحبي اوليان بعض كيسه لرك نظر تنقيد و تصوينه عرض ايديلدى.

پروگرام اوزرنده اوتة برى عمليات اجرا ايديلرك « ايشته ابي اولدى، تطبيق ايديله بيلير! » فتوا سي و يريلى. فقط اصلاح مدارس انجمنك حاضرلديني بو پروگرامك مدارس ناليه ده ديني، علمي، فني تربيه كوره رك تحصيل عالي ايجون كسب استعداد ايدن و شرائط حاضر ميه كوره عادتاً خواهه صاييله بيله جك كيسه لره ايجون ترتيب ايديش اولديني خاطر لره بيله كلى. بونكه برابر عز مپرو و بوبوك حسن نيت صاحبي اولان نظارت جليله نك ايشه باشلامه سي ايجون هيچ بر مانع قالماشيدى. درس خانه لردن بريسي مدرسه اتخاذا اولندي. برايكى مستثنا ايله اكرتيسي، دارالفنونك ايشه ياراميان معلملردن اولمق اوزره بر هيئت تعليميه ترتيب ايديلدى. مدرسة الواعظين ترتيباتي خصوصنده معلوماتي بولمق لازم گلين بر ذات محترمده بوراسنك اداره سني انه آلدى. طلبه بولمقدهده كوچلك چكيامدى. آز بر زمان ظرفنده لزومندن زياده طلبه طوبلاندى.

تدريسات باشلادى. هر معلم بيلديكي تهلان چاليوردى. برقاج صحيفه تفسير، برقاج حديث شريف، بر آزده تاريخ اسلام، ينده دارالفنونك الاهيات شعبه سي درس لردن بمضاملى شويله بويله تقرير ايديلدى. طلبه ده هر كون مكتبه كابوب كيديور، اوكونلرده موده اولديني اوزره بول بول فرقه جيلقدن بحث ايديورلردى. ياز حلول ايتدى. امتحان زمانلري گلش ايدى. سطحيجه بر امتحان اجرا ايديلدى. ذاتاً طلبه نك قازانمش اولديني معلومات ماديه نك صفر درجه سنده اولديني اولدن معلوم ايدى. ايكنجي سنه سي ده بر نجيدين چوق فرقلي اولدى: ينه اسكي درس لر، ينه اواسكي معلم لر، ينه اوجانسز، روحسز تقرير لر، ينه اوغايه سز، املسز كيديش، ينه اونهايتسز سونوكلك... بوايكنجي سنه تحصيله نك نهايتنده نك بر نتيجيه ايريشيدلى: طلبه سي معلملى حتى اوقاف نظارتى بومدرسه دن هيچ بر فائده حاصل اوله ميه جغني آكلادى. طلبه بومدرسه يه دوام نتيجه سي اوله رق فضله بر معلومات الهه ايدم مدكاري ني بالذات آكلادقلى كي، كوكلرنده فضله بر حس ديني، زائد بر شوق ايمان اويانديغني ده دويه مهورلردى. عجباً اخلاقاً، روحامى بوكسه ليورلردى؟ ياخود قلمبلرنده بر حس ارشاد، واعظانه بر دويغومى اويانوردى؟ مع التأسف بونرك هيچ برى يوقدى. شو حالده نيجون بورايه دوام ايديورلردى؟ اميد ايتدكاري غاييه ايريشه مدكاري ني، ايريشه ميه جكارني دوشونرك متأسف؛ نقد ديمك اولان و قتلري فائده سز يره صرف ايتدكاري دن، آزده اولسه اوقاف اسلاميه نك پاره سني نتيجه سز بيدكاري دن طولاني وجداناً معذب اوليورلرمى ايدى؟ ايشته جوابلري بولونه ميان سؤاللر.

معلمين ده طلبه لري اوزرينه هيچ خبرلي و مفيد بر تأثير اجرا ايدم مدكاري ني بويوك فداكارلق اختياريله قارشولرينه كلن طلبه ني، مطلوب اولان غاييه طوغري ايصاله مقتدر اوله مدقلى ني البت تقدير ايتش لردر.

چونكه قارشولرنده كي طلبه ده بروقار ديني، واعظانه، مرشدانه بر حس علوى اويانديره مدقلى ني، اويانديره ميه جقلى ني ددالبت كوريور، بيلورلردى. بوقصور قسماً اداره يه و طرز تربيه عائد اولمقده برابر، قسماً ده معلمينك تدريس اتنده كي، تقرير اتنده كي جانسز لغه؛ قلمبلرنده كي نور ايمانك، فكر ارشادك، ده طوغروسى ذوق دينيك نقصانه عائددر. بز طلبه ده هيچ بر قصور بوله ميورز. چونكه طلبه كنديلرنده كي قصورى اعتراف ايتمه مش اولسه ايديلر، البت فداكارلق اختياريله مدرسه يه دوام ايتك مجبوريتني حس ايتزلردى. ايشته طلبه كال تسليميتله مدرسه يه كليور، معلمينك خلاقه تدريسنه كي يور، ديكله يور.. ديمك اوليوركه طلبه، كنديلرنده كي قصورى اعترافدن باشلايه رق حصه لرينه اصابت ايدن بوتون وظائفى اجرا ايديورلردى. شو حالده هيئت اداره ايله هيئت تعليميه نك ال اله ويره رك حكيمانه، مرشدانه تربيه لريله، قوتلى ايمانلريله، اخلاق فاضله لريله صاف و پاك

فلسفه

عقائد اسلامی

۳۷ - اراده :

صفت اولی جهتیه علم الهی به متعلق کچن بحث ، اراده ایله صفت ذاتیه دن اولان دیگر صفتلرده جاری در . اراده ؛ بر صفت در که فاعل او صفتله فعلنده متقابل اولان وجوه ممکنه نك بعضیسنی ؛ وجوه تخصیص و ترجیحی علمی حسیله ؛ دیگر بعضیسنی اوزرینه تخصیص ایدر . بناء علیه اراده نك وظیفه سی ، کندیسند حکمت و مصلحت اولدیغنی علمك جزم ایتدیکی عمل اوزرینه قدرتی بعث ایتك در .

اراده نك معناسنی ا کلامق خصوصنده پك چوق کیمسه لر اشتباهه دوشدیلر : بعضلری ، اراده . محبت و رضا معناسنده در ظن ایتدیلرده اراده نك ضدی کراهت در ؛ دیدیلر . حال بوکه صواب اولان ، اراده نك ضدی - عدم اراده - برقاج معنی به صادق اولمقده در . بر کره اراده نك ضدی ، فعلك اجبار و ا کراه ایله صادر اولمسی در . برده فعلك علتله ، طبع ایله صدور ایتسنه دینر . حق اولان شودرکه : جناب اللهك دیله دیکی اولور ، دیله مدیکی اولماز . شوراسی ده بیلنمیلرکه جناب حق ، آنحق علم ازیلسنده سبق ایدن شیلری دیله ر . بویله اولمسه جهل لازمکیر . « تعالی الله عن ذلك علواً کیراً » .

بعض کیمسه لرده اراده الهیه ایله اراده انسانیه بینتی تفریق ایدمه یه رک اراده واجبندن مقصود اولان معنا ، کندیسنی سببیه واجب ایچون قصد ایتدیکی شیئی انفاذ ایدوب ایتمه ك صحیح اولان صفت در ، دیه توهم ایتدیلر . حال بوکه بو معناجه اراده نك واجب طرفنده بولمسی محال در . فصل که استاد محترم شیخ محمد عبده مرحومك بر آرز آشاغیده کی بیانات حکیمانه سی ده بوجهتی ایضاح ایتکده در .

۳۸ - اراده صفتك جناب مقه بونه دلیل :

واجب تعالی حضرتلرینه اراده صفتك ثبوتی ایچون اقامه ایدیلرجه ک دلیل کلتجه : بو ، علم صفتنی اثبات ایدن دلیل لازمکیر ؛ چونکه جناب حق ، هر شیئ خالق اولمسی استدلال ایدره ک علم الهی نك ده هر شیئی محیط اولاجنی ، بیلنمه بن شیئ خلق ایدیلرجه ک عقللاً جائز اولمادیغنی جزم ایدن ، بونکله برابر کافه مخلوقاتك بولندقلری شکل و صورتدن بشقه بر شکله بولمه لری - مثلاً بیوکلرک کوچک ، سیاهلرک بیاض اولملری کی وجوه ممکنه و مقابللرندن بری اولمق - عقلاً جائز اولدیغنی بیلن کیمسه شو مذکور اتی احاطه ایتدکن صوکره یقیناً بیلر و جزم ایدرکه : وجوه ممکنه دن شو کورمش اولدیغمز شیلری بحسب العلم دیگرلری اوزرینه ترجیح ایدوب بوضو رته بولمه لرینه قدرتی سوق ایدن شی ، آنحق اراده صفتی در . استاد محترم شیخ محمد عبده مرحومك اراده صفتنه دائر اولان بیانات حکیمانه لری ده بوجه آتی در : « واجب الوجود حضرتلرینه

اولان علملریله ، فنلریله ، تلقینلریله ، خلاصه هر درلو وسائط عقلیه و دینییه ایله قارشولرنده کی ، اداره لرنده کی طلبه نی مطلوب اولان غایه یه طوغری سوق ایتمه لری لازم کلزمی ایدی ؟ یوق ، بونلر بوغایه نی تقدیر ایدمه یور ، یا خود تقدیر ایتدکلری حالده بووادیده چالیشه مه یور ايسه لر ، آرتق بز نه دیه بیلر ؟ مسئولیت وجدانیه ، مسئولیت دنیویه یی هیچ صایان بوکیمسه لره مسئولیت اخرویه یی خاطر لقمقدن باشقه برشی المزدن کلزدی .

اوقاف نظارتی ده برچوق فدا کارقلر اختیاریه تأسیس ایتش اولدینی بومدرسه نك هیچ بر فائده تأمین ایتدیکنی آکلادی . ایشته بونك بر نتیجه فعلیه سی اوله رق بوسنه هیئت اداره ، هیئت تعلیمیه ده تنسیقات اجراسنه لزوم کوردی : مدیر تبدیل ایدیلدی . بعض معلملر چیقاریلدی ؛ بعضلری موقعلرینی محافظه ایتدیلر . پروگرامه ادخال ایدیلن درس لر ایچون یکی معلملر انتخاب اولندی . ایشته بوسنه مدرسه الواعظین ینه اسکی شرائط داخلنده اولمقده برابر ، یکی هیئت اداره ایله یکیدن شکل ایدن هیئت تعلیمیه نك عهدسنه تودیع اولمش دیمکدر . آکلایشیلورکه اوقاف نظارتی اولجه یامش اولدینی قصوری بوضو رته تعمیر ایتك ایسته دی . ذاتاً مدرسه الواعظینك تشکیلاتی خصوصنده کی برنجی قصورلر نظارت مشارالیه نك خطالریله باشلامشدر . حتی اداره نك ، هیئت تعلیمیه نك ایکنجی درجه ده اوله رقده طلبه نك موفقیتسز لکلری هپ نظارته عائد خطالرك نتائجندن در . چونکه اوقاف نظارتی مدرسه الواعظینی ابتدا تأسیسه قرار ویردیکی زمان غایه مطلوبه یی ایدن اییه تدقیق ایدمه مدی . بومدرسه یی ایچون یادیغنی ، بورادن یتیشه جك اولانلرك نه کی ایشه یارایه جقلرینی تمامیه کسیدره مدی . بونك نتیجه سی اوله رق هیئت اداره ، هیئت تعلیمیه نك تعیین و انتخابی خصوصنده بویوک بر خطا ارتکاب ایتدی . هیئت اداره ، هیئت تعلیمیه نك فصل اداره ، فصل تدریساتده بولونه جقلرینه دائر اللرینه هیچ بر تعلیماتمه ویریلدی . بونلر بیلدکلری کی حرکت ایتدیلر . مدرسه نك اداره سی غایه سز اوله رق شکل ایدن علی العاده معارف مکتبلر - ینککدن فرقلی اولمادیکی کی ، تدریساتنده ذره قدر بر باشقه لق یوق ایدی . بوتون تدریسات جامع شریف و دارالفنون الهیات شعبه سند - کیلردنه فنا جریان ایدیوردی . بونلرك هیچ بر یسنده قطعاً بر غایه مسلک کوزه دیلدیکی کی ، هیچ اولمازسه بر غایه علمی ده تعقیب اولنه - مه یوردی . حالبوکه مدرسه الواعظینك بویوک بر خصوصیتی اولدیغندن اداره و تدریساتك هپ بو خصوصیت دائره سند جریان ایتسی مقتضی ایدی . بو خصوصیتدن ذره قدر بر انحرافك غایه دن بوسبوتون اوزاقلا - شدیره جغنده هیچ شبهه یوقدی . حقیقه ده بویله اولدی . ایشته بونکچون درکه یکی تشکیلاته لزوم کوریلدی . بو تشکیلاتك ده موفقیت تأمین ایدوب ایتیه جکی شیمیدن تمامیه کسیدریله مز ايسه ده بوخصو - صده کی تخمیناتری بعض قرائنه استناداً آتیا ایکنجی بر مقاله ایله ایضاح ایتك فکرنده یز ..